

ΣΥΝΟΨΗ

Το έδαφος είναι η βάση της παραγωγικότητας των αγροκτημάτων και της υγείας των οικοσυστημάτων. Η νέα Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) δεν έχει ακόμη σαφή καθοδήγηση σχετικά με τα μέτρα βελτίωσης και παρακολούθησης της υγείας του εδάφους. Με την τρέχουσα φθίνουσα πορεία της υγείας των εδαφών και τον αντίκτυπο της γεωργικής δραστηριότητας στην κλιματική και περιβαλλοντική αλλαγή, είναι επείγουσα ανάγκη να αναδειχθεί η δεσπόζουσα σημασία των εδαφών στην πρώτη γραμμή της γεωργικής πολιτικής.

Το ερευνητικό πρόγραμμα SoilCare μελετά και προωθεί τη χρήση Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ) με σκοπό της ενίσχυσης της ποιότητας των εδαφών, της βιωσιμότητας και της αποδοτικότητας. Τα ΚΣΒΕ είναι μια ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση του εδάφους, αποτελούμενη από παρατεταμένα συστήματα αμειψισποράς και από έναν «ολοκληρωμένο» συνδυασμό τεχνικών διαχείρισης. Εδώ παρουσιάζεται πώς τα ΚΣΒΕ δύνανται να λειτουργήσουν ως οριζόντιος μηχανισμός για τη βελτίωση της υγείας του εδάφους μέσω της ΚΓΠ, του Προγράμματος Γεωργικής Ανάπτυξης (ΠΓΑ), των καλών γεωργικών & περιβαλλοντικών συνθηκών (ΚΓΠΣ), αγροπεριβαλλοντικών μέτρων για το κλίμα (ΑΠΜΚ) και πολλαπλών αγροπεριβαλλοντικών οδηγιών/πλαισίων.

Πρόσθετα θρυμμάτων ξύλου

Ποικίλες καλλιεργείες κάλυψης

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μελέτες έχουν υποδείξει διάφορους τρόπους με τους οποίους οι πολιτικές δύνανται να παρακινήσουν τους αγρότες να διαχειριστούν καλύτερα το περιβάλλον και την υγεία του εδάφους. Οι ακόλουθες επιλογές μπορούν να ενισχύσουν την υιοθέτηση πρακτικών υγείας του εδάφους:

- Σαφής ανάπτυξη των Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους στον Πυλώνα Ι της ΚΓΠ ως οριζόντιες γεωργικές πρακτικές για τα δημόσια αγαθά
- Αύξηση των παραγόντων διευκόλυνσης για την ανταλλαγή πληροφοριών στους αγρότες και την εκπαίδευση των συμβούλων σε πρακτικές υγείας του εδάφους (π.χ. μέσω υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών)
- Χρήση των Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους σε οριζόντια πλαίσια πολιτικής και οδηγίες: π.χ. καλλιεργείες κάλυψης για να υλοποιηθούν τόσο η Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα όσο και η Οδηγία για τη Νιτρορύπανση

Τα
Καλλιεργητικά
Συστήματα Βελτίωσης
Εδάφους (ΚΣΒΕ)
θα μπορούσαν να
βοηθήσουν τα Κράτη Μέλη
να δημιουργήσουν τα επαρκή
ελάχιστα κριτήρια για τους
στόχους που
σχετίζονται με το
έδαφος

Αυτός ο πίνακας παρουσιάζει πώς κάθε τύπος Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ) μπορεί να συμβάλει σε στόχους πολιτικής μέσω των πολλαπλών μέσων πολιτικής που παρατίθενται στο πάνω μέρος του πίνακα. Τα χρώματα για κάθε μέσο πολιτικής αντυραβάζονται με τα αντίστοιχα ΚΣΒΕ) στη στήλη «Τύπος ΚΣΒΕ».

		Πώς τα Καλλιεργητικά Συστήματα Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ) συμβάλλουν σε στόχους πολιτικής							
		ΚΙΤΠ - ΚΙΤΠΣ & ΑΠΜΚ	ΚΙΤΠ – Ενίσχυση της Αγροτικής Ανάπτυξης	Οδηγία Πλαιοίο για τα Ύδατα	Οδηγία για τη Νιτρορύπανση	Οδηγία για τη Φύση (Οδηγίες περί πτηνών και ενδιαιτημάτων)	Οδηγία για τη Χρησιμοποίηση της υλός καθαρισμού λυμάτων	Οδηγία για τα Φυτοφάρμακα	Οδηγία για τα Λιπάσματα
Τύποι Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ)									
Καλλιέργειες κάλυψης, γλωρή λιτανωση & ενδιάμεση καλλιέργεια	 	Συμβάλλουν στη διατήρηση καλυμμένου εδάφους κατά το χειμώνα όταν η βροχή και οι άνεμοι δύνανται να προκαλέσουν διάβρωση. Μειώνουν την ανάγκη για λιτανωση και αυξάνουν το απόθεμα οργανικού αζώτου (N) εάν πρόκειται για καλλιέργεια οσπρίων. Δημιουργούν ενδιαιτήματα για έντομα και επομένως τροφή για τα πουλιά. Επιλέγονται επίσης βάσει των περιοχών οικολογικής εστίασης (ΠΟΕ). Το πρόγραμμα γεωργικής ανάπτυξης (ΠΓΑ) μπορεί να βοηθήσει στη χρηματοδότηση του κόστους των καλλιεργειών κάλυψης.							
Αμειψιοστορά	 	Οι εναλλαγές καλλιεργειών με μια ποικιλία μίξη από αποδοτικές καλλιέργειες, ψυχρανή, λαχανικά, άνηθ λουλούδια καθώς επίσης και η κτηνοτροφική εκμετάλλευση, δύνανται να βελτιώσουν την υγεία του εδάφους προσθέτοντας μια σειρά θρεπτικών ουσιών (συμπεριλαμβανομένου του αζώτου), περιορίζοντας ως εκ τούτου την ανάγκη για χημικά πρόσθετα, βελτιώνοντας τη δομή του εδάφους και τη διήθηση μέσα από διαφορετικά μήκη ριζών, βοηθώντας στην ολοκληρωμένη διαχείριση παρασίτων μέσω της αύξησης της ποικιλίας των εντόμων και πτηνών, καθώς και μετριάζοντας την ανάγκη για χημικό έλεγχο παρασίτων και ζιζανίων. Οι σχετικές δαπάνες θα μπορούσαν να καλυφθούν από τα αγρο-περιβαλλοντικά μέτρα για το κλίμα (ΑΠΜΚ).							
Λιτανωση / τροποποιήσεις εδάφους	 	Η προσθήκη κομπόστ, οργανικού λιπάσματος (αποσυρτιθέμενων φύλλων), θρυμματτών ξύλου (φρέσκο ή κομπόστ) και η χρήση κοπριάς ζώων περιορίζουν την ανάγκη για χημικά λιπάσματα. Επίσης, ίσως απαιτείται η χρήση ασβέστη για όξινα εδάφη. Οι τροποποιήσεις εφαρμόζονται την κατάλληλη εποχή του έτους για την προετοιμασία του εδάφους για την ανοιξιάτικη φύτευση και χωροθέτηση καλλιεργειών, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τους κανονισμούς της ΕΕ και των Κρατών Μελών (δρλ. την Οδηγία για τα Νιτρορύπανση) για την αποφυγή στραγγισμάτων και θρεπτικών αποβλήτων. Το ΠΓΑ μπορεί επίσης να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση λύσεων αποθήκευσης της κοπριάς.							
Καλλιέργεια του εδάφους	 	Η μείωση ή η εξάλειψη του ποσοστού άροσης του εδάφους δύνανται να βελτιώσουν την εδαφική υγεία περιορίζοντας τη μείωση της οργανικής ύλης, να διατηρήσει ανέπαφη την εδαφική μικροβιολογία, καθώς και να μετριάσει τη συμπίκνωση μέσω λιγότερων διελεύσεων των μηχανημάτων στα χωράφια, καθώς και να συμβάλει στην μειωμένη χρήση καυσίμου και των σχετικών εκπομπών αερίων.							
Καταπολέμηση της συμπίκνωσης	 	Για την καταπολέμηση της συμπίκνωσης δύνανται να χρησιμοποιηθεί η πρακτική της υπεδαφο-καλλιέργειας (αυξάνοντας τη διήθηση και την υγεία του εδάφους), καθώς και ποικίλες καλλιέργειες κάλυψης (οι ριζές, των οποίων μπορούν να βοηθήσουν στον αερισμό του εδάφους και τη βελτίωση της δομής του) και η μείωση των διελεύσεων των μηχανημάτων στα χωράφια π.χ. μείωση του οργάνωματος.							
Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της άρδευσης	 	Στάγδην άρδευση. Χρήση καλλιεργειών προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες (π.χ. εξοικονόμηση νερού ή μη εντατικές καλλιέργειες σε ξηρές περιοχές). Ρύθμιση χρόνου άρδευσης για τη μείωση της επιφανειακής εξάτμισης. Ενδιάμεσες καλλιέργειες για τη μείωση της εξάτμισης. Βελτιώνεται η παραγωγικότητα των καλλιεργειών και η αποδοτικότητα χρήσης πόρων, εξαχιστοποιώντας τους κινδύνους αλάτισης και ερημοποίησης.							
Ελεγχόμενη αποστράγγιση	 	Επιναχρησιμοποίηση νερού στο αγρόκτημα. Διάνοξη τάφρων κ.λπ. για να επιτρέπει η απορροή. Αναδάσωση για τη μείωση των λιμναζόντων υδάτων. Βελτιώνεται η παραγωγικότητα των καλλιεργειών και η αποδοτικότητα χρήσης πόρων, εξαχιστοποιώντας τον κίνδυνο των λιμναζόντων υδάτων.							
Ολοκληρωμένη διαχείριση τοπίου	 	Μικτές καλλιέργειες και εναλλαγές καλλιεργειών στα αγροκτήματα. Φράγτες και διάδρομοι για τα άγρια ζώα και τους ευεργετικούς θ							

Ενσωμάτωση των Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ) στην Πολιτική της ΕΕ

Αγροτικές Πολιτικές

Η προτεινόμενη ΚΓΠ μετά το 2020 περιλαμβάνει τρεις πρωταρχικούς περιβαλλοντικούς στόχους που συνδέονται άμεσα με το έδαφος και ως εκ τούτου παρέχουν ευκαιρίες για την ενσωμάτωσή της πιο έντονα μέσω των Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ):

- Συμβολή στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, στην προσαρμογή και στην αειφόρο ενέργεια
- Προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων όπως το έδαφος, το νερό και ο αέρας
- Συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην ενίσχυση των οικοσυστημικών υπηρεσιών

Στο πλαίσιο του Πυλώνα 1 της ΚΓΠ, η ενσωμάτωση μέτρων πράσινου προσανατολισμού στις υποχρεωτικές Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες (ΚΓΠΣ) προσφέρει περισσότερες πιθανότητες για την προστασία του εδάφους. Σε αυτά περιλαμβάνονται η χρήση καλλιεργειών κάλυψης ως μέρος της εναλλαγής, που ενεργεί ως προστασία από τη διάβρωση, και τη προσθήκη θρεπτικών ουσιών. Συγχρόνως, οι καλλιεργείες κάλυψης αποτελούν βασική συνιστώσα των Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ). Στο πλαίσιο του Πυλώνα 2, τα νέα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα για το κλίμα (ΑΠΜΚ) αποτελούν ευκαιρία για την αντιμετώπιση της τρέχουσας φθίνουσας υγείας του εδάφους. Εδάφη που αναγεννιούνται μέσω των ΚΣΒΕ δύνανται να καταστούν «αποθήκες» άνθρακα και να μετριάσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα Κράτη Μέλη διανέμουν σημαντικό μερίδιο από τον μεταβιβάσιμο προϋπολογισμό των Πυλώνων 1 & 2 σε μέτρα για την υγεία του εδάφους. Το κλειδί σε αυτό θα είναι το μακροπρόθεσμο όραμα που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και που χρησιμοποιείται ΚΣΒΕ.

Ανταλλαγή γνώσεων

Παράδειγμα

ΚΣΒΕ: Καλλιεργείες κάλυψης εδάφους με περιορισμένη χρήση αζωτούχων λιπασμάτων

Βελτιώνει:

Δομή του εδάφους, βιοποικιλότητα, αποδοτικότητα χρήσης θρεπτικών συστατικών, στραγγίσματα & διάβρωση

Πλαίσια και Οδηγίες

Τα Πλαίσια και οι Οδηγίες του παραπάνω πίνακα μπορούν να επιτευχθούν από κοινού χρησιμοποιώντας διάφορα στοιχεία από τα Καλλιεργητικών Συστημάτων Βελτίωσης Εδάφους (ΚΣΒΕ). Για την υιοθέτησή τους θα πρέπει ως εκ τούτου να καταβληθούν προσπάθειες και να δοθούν κίνητρα στους αγρότες, ενισχύοντας την ευαισθητοποίηση και τη διευκόλυνση των ομάδων γεωργών που συνεργάζονται σε κλίμακα αγρού.

Η απόσυρση της Οδηγίας-Πλαισίου για το έδαφος υποδεικνύει ότι η πολιτική της ΕΕ διαθέτει νομοθεσία χωρίς συνοχή για την αντιμετώπιση του ζητήματος του εδάφους. Στην ΕΕ, μόνο λίγες χώρες διαθέτουν ένα ειδικό νομοθετικό ή πολιτικό πλαίσιο με πρωταρχικό στόχο την προστασία του εδάφους. Η υποβάθμιση του ευρωπαϊκών εδαφών αυξάνεται, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι τρέχουσες πολιτικές δεν είναι αποτελεσματικές. Η υιοθέτηση από τους αγρότες είναι βασική και μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από κακές πολιτικές και συμβουλές, καθώς και από κοινωνικοοικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες. Δείτε περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.soilcare-project.eu/resources/deliverables>

@SoilCare_eu

Το πρόγραμμα SoilCare χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας Ορίζοντας 2020 της ΕΕ υπό το συμφωνητικό έργου No. 677407.

